

УДК 321.7:323(478)"2025/2026"

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.65>

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ МОЛДОВИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ЗАПИТУ

Михайло Шабанов

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
кафедра політології
Французький бульвар, 24/26, 65000, м. Одеса, Україна
<https://orcid.org/0009-0001-9523-4058>*

Сучасна політична система Молдови проходить через модернізацію та цілу низку соціально-політичних реформ. Вони відображають наявні зміни у суспільстві та настроях громадян республіки. Офіційно Молдова нині – це унітарна парламентська республіка з демократичним режимом. Демократія за всіма основними ознаками має характеристики транзитивної та нестійкої.

Політичний режим Молдови переживає внутрішню цілісну трансформацію, яка виражена у зміні пострадянських елементів на нові, що співвідносяться з позицією європейської країни з чіткими демократичними, відкритими до співпраці та прозорими настановами. Шлях через травму війни у 90-х рр. посилює беззаперечність вибраних загальнодержавних та загальнонаціональних пріоритетів, які також активно формувались під зовнішнім та внутрішнім тиском. Молдова підтримується західними країнами та Україною.

Важливим елементом у збереженні демократичних надбань у країні залишається молодь. Молодь є головною соціальною силою на мітингах та акціях на підтримку модернізації та за євроінтеграційні процеси. Економічна та соціально-політична зацікавленість у цих аспектах саме в цієї категорії громадян найбільш актуалізована та постійно збільшується за рахунок встановлення зв'язків з іншими країнами в більшості Європейського Союзу. Така зацікавленість відтворює сучасну та майбутню картину зрушень через ті перепони, що існують нині. Зокрема, йдеться про подолання олігархічної інерції в Молдові.

Тоді як старша генерація має достатньою мірою амбівалентну та нестійку соціально-політичну позицію, яка відображає суттєвий злам історичних епох у державотворенні, Молдова перебуває у стані пошуку оптимальної моделі політичного режиму з узгодженням курсу до діалогу влади та суспільства. При цьому на всіх рівнях. Така позиція потребує політичної волі від проєвропейських політичних сил та чинної Президентки республіки Майї Санду, яка відстоює демократичні реформи та інтеграцію Молдови до ЄС.

Молдова стикається із серйозними викликами, включаючи зовнішній тиск, соціальну поляризацію та необхідність консолідації суспільства на шляху до ЄС. Ключові загрози включають питання національної безпеки, ризики у Східній Європі, а також необхідність подолання внутрішніх розбіжностей, особливо в передвиборчий період. Країна також адаптується до умов, пов'язаних з біженцями та регіональною нестабільністю.

Ключові слова: політичний режим, Республіка Молдова, політичні процеси, політичні інститути, політична ідентичність, політичний запит.

Актуальність статті. Сучасна Молдова являє собою транзитивну демократію, яка рухається у євроінтеграційному напрямку, однак наділена цілою низкою пострадянських елементів. Саме вони стають на заваді та проблематизують системний вектор руху Молдови до ЄС та консолідацію громадян навколо ідеї демократії європейського типу. Досвід Молдови є унікальним за цілою низкою ознак.

© Шабанов М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Водночас він є трагічним з огляду на події, пов'язані із Придністров'ям та його сучасним станом. Суспільство вимагає швидких реформ, підвищення рівня життя та безпеки, особливо в умовах загроз з боку Придністровського регіону та гібридних інформаційних атак.

Об'єктом дослідження є політичний режим Молдови на сучасному етапі у вимірі масштабної трансформації та формування відповіді на соціально-політичний запит суспільства.

Метою дослідження є систематизація основних аспектів у трансформації та тенденціях розвитку сучасного політичного режиму Молдови.

Сучасна політична система Молдови проходить через модернізацію та цілу низку соціально-політичних реформ. Вони відображають наявні зміни у суспільстві та настроях громадян республіки. Офіційно Молдова нині – це унітарна парламентська республіка з демократичним режимом. Демократія за всіма основними ознаками має характеристики транзитивної та нестійкої. Політичний режим базується на Конституції 1994 року. Країна є унітарною державою з територіальними особливостями (автономія Гагаузія та неконтрольоване Придністров'я).

Країна є нейтральною, позаблоковою державою. Влада традиційно наголошує, що нейтралітет зберігатиметься, поки це безпосередньо відповідає волі молдовського народу. Власне, ця позиція, що має відношення до зовнішньополітичного вектора, формує своєрідні соціально-політичні ризики у внутрішньополітичному сенсі. Етнічна неоднорідність молдовського населення додає протиріч у конструкцію політичного режиму. В 2025 році знову було актуалізовано фактор гагаузької ідентичності на противагу загально молдовській. Власне, настрої у самій Гагаузії стали відкрито опозиційними до центральної влади та її політики.

Політичний режим Молдови переживає внутрішню цілісну трансформацію, яка виражена у зміні пострадянських елементів на нові, що співвідносяться з позицією європейської країни з чіткими демократичними, відкритими до співпраці та прозорими настановами. Шлях через травму війни у 90-х рр. посилює беззаперечність вибраних загальнодержавних та загальнонаціональних пріоритетів, які також активно формувались під зовнішнім та внутрішнім тиском. Молдова підтримується західними країнами та Україною. І власне це партнерство є одним з ключових аспектів у зміні політичного режиму. В цьому сенсі український досвід демократичного транзиту є дорожньою картою для системних перетворень у самій Республіці Молдова. Насамперед ідеться про боротьбу із російським впливом, системною декомунізацією та дерадіянізацією, а також нівелювання культурного впливу РФ через мову та церкву.

Молдова нині не бажає бути частиною СНД, денонсує відповідні угоди, однак у самому молдовському суспільстві є неоднорідність настроїв та позицій. Часто такі настрої підкріплюються складним економічним періодом демократичного транзиту та намагання позбавитись від ресурсної залежності.

Відносна схожість шляху Молдови та України, спільна мета до євроінтеграції дає можливість більш точно визначати та прогнозувати тенденції. Одна з них – це реконструкція старого каркасу політичної культури та формування системи ціннісних орієнтацій без російського впливу та нав'язування агресивних наративів ззовні.

Румунія та зовнішній фактор її впливу на пріоритети політики Молдови наявні на сучасному етапі. Вони чітко проступають з моменту початку шляху до націотворення. Румунія свого часу виступила своєрідним «провідником» на шляху євроінтеграції Молдови, а відповідно, зміни векторів розвитку політичного режиму в тому контексті, що

вони відійдуть від пострадянських та наблизяться до прикладу транзитивної демократії в Україні.

Прорумунські або так звані «уніоністські» (прихильники об'єднання з Румунією) партії в Молдові спрямовані на інтеграцію в ЄС/НАТО. Водночас основа їхньої риторики та цілей сконцентрована на возз'єднання румунської нації.

Причому конструкт цієї нації має чіткі розуміння у контексті євроінтеграції. Ключові сили включають політичний рух «Unirea» (в ньому ЛП, НЛП, USB, PPR), партію «Демократія вдома» (PPDA) та ідеологічно близьку платформу «Гідність і правда».

Тобто в межах громадянського суспільства значно посилюється прорумунський вектор і як окрема тенденція, і як спільна політико-ідеологічна конструкція у євроінтеграційному векторі.

Зв'язок Румунія – Молдова є дуже сильним у економічному та культурному сенсах. Г. Мельничук у статті «Інтеграція Республіки Молдова до ЄС – реалії і перспективи (90-ті рр. ХХ – перша пол. ХХІ ст.)» відзначає, що «зі вступом Румунії в 2007 р. до Євросоюзу Молдова стала сусідом ЄС. Зважаючи на те, що чимала кількість молдован мали румунські паспорти, вони автоматично стали громадянами ЄС. У зв'язку з цим європейські політики прискіпливіше почали ставитися до процесів, які відбувалися в Молдові» [1, с. 311].

Дослідники Н.В. Антонюк та І.З. Зінько у статті «Геополітичні детермінанти євроінтеграційної політики Республіки Молдова» наголошують: «Європейська інтеграція є незворотною стратегічною метою зовнішньої і внутрішньої політики Республіки Молдова. Відносини між ЄС та Молдовою тривалий час визначалися Угодою про партнерство та співробітництво (набула чинності з 1 липня 1998 р.) та Планом дій Європейської політики сусідства (ЄПС)» [2, с. 160]. Отже, євроінтеграційні пріоритети сучасної Молдови фактично не є тільки фактором зовнішньої політики, вони активно впливають на суспільство та політичні запити громадян. Це відбувається на тлі процесів політико-культурних змін та знаходження нових підходів до національної ідентичності, зокрема і в контексті мовного питання.

Впровадження румунської мови ставить «на запобіжник» у стратегічному сенсі розгойдування внутрішньополітичної ситуації зі сторони лівих та популістських проросійських сил. Молдова вже вибрала стратегічний формат у цьому питанні. Для політичного режиму у контексті майбутнього – це ставка на нових політиків з молоді. Водночас ідеться про значний «румунський чинник» впливу. І тут постають як зовнішньополітичні, так і внутрішньополітичні горизонти бачення та трансформації.

Крім того, постає питання суто «молдовської» та «румунської» ідентичності. Також потенційні ризики від їх «злиття». Для політичного режиму в цьому випадку – це обрання майбутньої системи сенсів та конфігурацій політичних партій та ідеологій у країні. Однак це правильний крок у деформатизації російського впливу та налаштуванні нового погляду на соціально-культурний та соціально-політичний ландшафт, однак за умови збереження суттєвого балансу настроїв у самому молдовському суспільстві, яке є неоднорідним і загальом, і в регіональному контексті, демонструє диференційні позиції.

На цьому активно політично грають зовнішні сили, зокрема Росія. Отже, саме регіональний вимір є найбільш складним та непередбачуваним у сучасній політичній ситуації в республіці. Водночас розуміння його фундаменту дає відповіді на питання, як саме необхідно вибудовувати централізуючу політику без небезпеки до дестабілізації.

Партійна система Молдови на початок 2026 року визначається результатами вкрай важливих парламентських виборів вересня 2025 року. Тоді правляча проєвропейська партія «Дія і солідарність» (PAS) Майї Санду зберегла провідну роль. На тлі поляризації партійної системи, де чітко протиставлені проєвропейські, прорумунські та проросійські політичні

партії, партія «Дія і солідарність» взяла на себе роль авангарду та політичної сили – маяка у системних зрушеннях. З точки зору політичного реформування режиму Молдови це зрушення важливе та перспективне. Особливо, якщо враховувати популярність Санду серед європейських керівників держав, її авторитет та здатність знаходити компроміс і створювати умови для широкої комунікації.

На тлі централізованої політики правлячої партії та Президентки М. Санду це може створювати низку проблем у побудові ліній комунікації, в тому числі політичної. Крім того, в подібній ситуації важливим є «обмін», що може запропонувати та чим поступитись центральна влада. Це найбільш гострий момент у балансі між запитами та стабільністю на сучасному етапі. Однак ідеться і про майбутні конфігурації.

Виклик щодо дестабілізації ситуації в Молдові з боку РФ залишається також вкрай актуальним. Він має декілька основних вимірів: соціально-політичний, економічний, соціокультурний та інформаційний. Спроби масштабної дестабілізації фактично фіксуються з початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

Основна мета – перешкодити євроінтеграції країни, захистити «російськомовних» та створити радикальні ризики для України. Крім того, виклик придністровського сепаратизму та використання цього регіону як бази для поширення дестабілізації на іншу територію Молдови. Найвні заяви Президентки Майї Санду про підготовку державного перевороту в країні зі сторони РФ з використанням громадян як РФ, так і Білорусі, Сербії та навіть Чорногорії.

Російські інформаційні впливи часто застосовують чинник «радянщини». Цьому сприяє відсутність цілеспрямованої політики декомунізації в Республіці Молдова. Найвність радянських символів є точками тяжіння для проросійських сил та електорату, тобто точками напруження та потенційної дестабілізації ситуації у столиці та ключових містах держави. М. Федуняк у статті «Діяльність Російської Федерації по відновленню та зміцненню політико-економічного та безпекового впливу в Республіці Молдова» зазначає, що «Російська Федерація використовує різноманітні засоби та інструменти впливу на внутрішню ситуацію в Молдові, спираючись на сили, що знаходяться безпосередньо в країні. Одним із напрямів підривної діяльності Росії стало просування власної агентури та лояльних політиків до органів державної влади» [3, с. 148].

Формування розгалуженої мережі соціально-політичної лояльності Кремлю у Республіці Молдова стає головною проблемою на сучасному етапі, оскільки стратегічно такий вплив веде до дестабілізації вже безпосередньо у столиці та ключових містах держави [4]. Молдовська центральна влада нині активно переслідуює проросійські політичні сили.

Це стосується, зокрема партії «Шор», яку було визнано неконституційною та заборонено через зв'язки з РФ та корупційні схеми. Ілан Шор є класичним прикладом проросійського олігарха, який намагався сформувати підґрунтя для російського політичного просування у республіці [5]. Заборонена політична партія «Шор» була лише одним з ключових напрямів його діяльності. На сучасному етапі перебуває в РФ. Однак створив та контролює мережу проросійських активістів. Зокрема, йдеться про активізм у інформаційному полі, в тому числі через низку анонімних телеграм-каналів [6].

Столиця та мітингова активність проросійських мереж є лише наявним хаотичним фоном у цьому загальному обрисі системного та стратегічного деструктивного підходу [7]. Кремль уже традиційно використовує виборчий процес як трамплін для просування підконтрольних сил. У цьому випадку йдеться як про політичні партії та виборчі блоки, так і про політичні проекти більш ситуативного характеру. Головна основа – це «прогрів» настроїв знову ж таки через мережі агентів.

Чинник значного фінансування мереж лояльності до Кремля, які проявляють себе у різний спосіб, нині наявний. Мета центральної влади – нівелювати їхній вплив на різних рівнях та не допустити масштабованих поширень дезінформації, спрямованої проти суверенітету та демократичного вибору Республіки Молдова [8]. Насамперед сприяють такому просуванню проросійські популістичні політичні партії. Останніми роками відкриті радикальні популісти у Молдові змінили лівих, тобто комуністів та соціалістів, які значно втрачали у підтримці [9]. Така втрата зумовила їх знану політичну девальвацію, відтворення вже нових політичних меседжів у контексті повторення російської пропаганди в Молдові, в тому числі через лідерів думок від самих популістів. Феномен «Шора» частково змінив на певний час феномен «Гуцул».

Незважаючи на такі виклики внутрішнього порядку, політичний режим Молдови через електоральний процес фактично фільтрує російсько-радянські ідеологеми та їх носіїв безпосередньо.

Висновки. Сучасний політичний режим Молдови стикається із серйозними ризиками, основними з яких є гібридний вплив Росії, спроби дестабілізації через проросійські сили, інформаційні маніпуляції та використання церкви як інструменту впливу.

Ключовими та актуальними загрозами також є фрагментація суспільства, ризик системного «відкату» до проросійського курсу та економічна залежність, що загрожує євроінтеграції. Наративи так званого «руського світу» активно просуваються цілою низкою місцевих політичних партій та блоків. Також мають місце стихійні спроби дестабілізації ситуації у республіці. Зокрема, після Парламентських виборів у 2025 році.

Важливим елементом у збереженні демократичних надбань у країні залишається молодь. Тоді як старша генерація має достатньою мірою амбівалентну та нестійку соціально-політичну позицію, яка відображає суттєвий злам історичних епох у державотворенні. Даються взнаки «придністровський» та «гагаузький» фактори в дестабілізації ситуації та намагання реконструювати політичний режим Молдови ззовні. Попри ці ризики, проурядова більшість намагається зберегти проєвропейський вектор, а результати останніх виборів показують стійку здатність та намагання суспільства протистояти зовнішньому тиску.

Молдова перебуває у стані пошуку оптимальної моделі політичного режиму з узгодженням курсу до діалогу влади та суспільства. Причому на всіх рівнях. Така позиція потребує політичної волі від проєвропейських політичних сил та чинної Президентки республіки Майї Санду, яка відстоює демократичні реформи та інтеграцію Молдови до ЄС [10].

Список використаної літератури

1. Мельничук Г. Інтеграція Республіки Молдова до ЄС – реалії і перспективи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*: збірник наукових статей 2018. № 37–38. С. 305–314.
2. Антонюк Н.В., Зінько І.З. Геополітичні детермінанти євроінтеграційної політики Республіки Молдова. *Грані*. 2015. № 6 (122). С. 157–163.
3. Федуняк М. Діяльність Російської Федерації по відновленню та зміцненню політико-економічного та безпекового впливу в Республіці Молдова. *Медіафорум*. 2024. № 15. С. 146–154.
4. Федуняк М., Федуняк С. Безпекова політика Республіки Молдова: сучасні виклики і загрози. *Rocznik Chelmski*. 2022, Т. 26. S. 205–216.
5. Молдова робить черговий крок до звільнення від російського впливу. *Центр протидії дезінформації*. URL: <https://cpd.gov.ua/international-direction/yevropa/moldova-robyt-chergovyj-krok-do-zviltennya-vid-rosijskogo-vplyvu/>.

6. Присяжнюк М. Вибори в Молдові. Проблеми, які можуть створити ризики для України. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/vibori-v-moldovi-problemi-yaki-mozhut-stvoriti-riziki-dlya-ukraini-marianna-prisyazhnyuk>.
7. Шабанов М. Молдова у зіткненні політичних партій та цінностей: вибір майбутнього. *The Ukrainian review*. URL: <https://theukrainianreview.info/uk/moldova-u-zitknenni-politychnyh-partij-ta-czinnostej-vybir-majbutnogo/>.
8. Кройтор А. Особливості розв'язання конфліктів та управління конфліктами у пострадянських країнах (на прикладі Молдови, Грузії, України). *Актуальні проблеми політики*. 2019. № 64. С. 118–132.
9. Кройтор А.В. Партійні системи України та Республіки Молдова: порівняльний аналіз. *Транскордонне співробітництво: перспективи, проблеми, рішення* : збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції «Транскордонне співробітництво: перспективи, проблеми, рішення». Кишинев, 17 жовтня 2018 року, Одеса, 19 жовтня 2018 року. Одеса, 2018. С. 60–63.
10. Хто проти Майї? Молдова напередодні президентських виборів. *Главком*. 25.05.2024. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/khto-proti-majji-moldova-naperedodni-prezidentskikh-vivoriv-1002146.html>.
11. Moldovan spy chief: Russia will try to interfere in 2025 parliamentary election, too. URL: <https://www.politico.eu/article/moldovan-spy-chief-russia-will-try-interfereparliamentary-elections-next-year-alexandru-musteata/>.

THE POLITICAL REGIME OF MOLDOVA AT THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT: TRANSFORMATION AND MAIN TRENDS IN POLITICAL DEMAND

Mikhailo Shabanov

Odessa National University named after I.I. Mechnikov,

Department of Political Science

French Boulevard, 24/26, 65000, Odessa, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0001-9523-4058>

Moldova's current political system is undergoing modernization and a series of socio-political reforms. These reflect the changes taking place in society and in the attitudes of the republic's citizens. Officially, Moldova is now a unitary parliamentary republic with a democratic regime. Democracy in all its main features is transitional and unstable.

Moldova's political regime is undergoing a comprehensive internal transformation, which is reflected in the replacement of post-Soviet elements with new ones that correspond to the position of a European country with clear democratic, open to cooperation and transparent principles. The path through the trauma of war in the 1990s reinforces the indisputability of the chosen national and nationwide priorities, which were also actively shaped by external and internal pressure. Moldova is supported by Western countries and Ukraine.

Young people remain an important element in preserving democratic achievements in the country. Young people are the main social force at rallies and demonstrations in support of modernization and European integration processes. Economic and socio-political interest in these aspects is most acute among this category of citizens and is constantly growing due to the establishment of ties with other countries, mostly in the European Union. This interest reflects the current and future picture of change despite the obstacles that currently exist. In particular, this refers to overcoming oligarchic inertia in Moldova.

At the same time, the older generation has a rather ambivalent and unstable socio-political position, reflecting a significant break in historical eras in state-building. Moldova is searching for an optimal model

of political regime, coordinating the course towards dialogue between the authorities and society at all levels. This position requires political will from pro-European political forces and the current President of the Republic, Maia Sandu, who advocates democratic reforms and Moldova's integration into the EU.

Moldova faces serious challenges, including external pressure, social polarisation and the need to consolidate society on its path towards the EU. Key threats include national security issues, risks in Eastern Europe, and the need to overcome internal divisions, especially in the run-up to elections. The country is also adapting to conditions related to refugees and regional instability.

Key words: political regime, Republic of Moldova, political processes, political institutions, political identity, political demand.

Дата першого надходження статті до видання: 22.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026